

ESCRITS SOBRE ART

Alexandre de Riquer

A cura d'Eliseu Trenc

Col·lecció **Singularitats**

SUMARI

Pròleg, per Teresa-M. Sala	11
Introducció general	13
Alexandre de Riquer, artista plàstic, poeta i escriptor: una personalitat polifacètica	13
Alexandre de Riquer, capdavanter de correnties	17
Riquer, introductor del Preraphaelisme a Catalunya	17
Introducció	17
«Burne-Jones» (1899)	23
«Aubrey Beardsley» (1900)	33
<i>Aplech de sonets</i> (1906)	41
Defensa de l'Arts and Crafts Movement, l'art industrial	42
Introducció	42
«Àlbum catàleg de la casa Escofet-Tejera y C ^a » (1900)	47
«R. Anning Bell» (1906)	49
«Robert A. Bell por Alejandro de Riquer» (1910)	49
«Referent a museus» (1902)	69
Art britànic contemporani	73
Introducció	73
<i>Frank Brangwyn</i> (c. 1907)	76
Riquer, introductor de noves modalitats artístiques, el cartell i l'exlibris	81
Introducció	81
«Cartells i cartellistes» (1899)	93
Carta a Casellas sobre l'art del cartell a Barcelona.	109
«Els cartells» (1900)	110
«Ex-libris» (1900)	111
«Exlibris» (1902)	112
«Quatre paraules sobre els ex-libris» (1907)	129

Alexandre de Riquer, crític d'art i polemista	141
La crítica artística a <i>Juventut</i>	141
Introducció	141
«De pintura. S. Rusiñol» (1900)	145
«De pintura. Hermen Anglada Camarasa» (1900)	146
«Amichs de "Joventut!"» (1906)	147
La polèmica amb Raimon Casellas: <i>Juventut</i> contra <i>La Veu de Catalunya</i>	147
Introducció	147
«De pintura» (1900)	153
«De pintura» (1900)	155
Raimon Casellas, «Parlem de dibuixos» (1900)	158
«Amich Casellas» (1900)	164
«De pintura. Exposició Casas» (1900)	167
Crítiques artístiques a <i>El Poble Català</i> (1907-1908)	169
Introducció	169
«El llibre» (1907)	174
«Gasetas d'Art. A can Parés» (1907)	177
«L'exposició d'autoretrats a la Sala Reina Regent» (1907)	179
«Les "bones festes"» (1908)	182
«Coses d'art» (1908)	185
«Gasetas d'art» (1908)	187
«Gasetas d'art. La fosa de la campana de Montserrat» (1908)	189
«Exposició Néstor al Círcol Equestre» (1908)	190
«Gasetas d'art. A can Parés» (1908)	192
«L'exposició Francesc Torres, des de Terrassa» (1908)	194
La polèmica amb Alexandre Galí a <i>La Sembrador</i> a propòsit del cas Torres García	195
Introducció	195
«El fresco de la Diputación Provincial» (1913)	199
Alexandre Galí, «A propòsit del cas Torres García» (1913)	201
«Més del cas Torres García» (1913)	203
Alexandre Galí, «Segueix lo del cas Torres García» (1913)	205
Crítiques a la revista <i>Mediterrània</i> i a <i>El Día Gráfico</i>	205
Introducció	205
«Joaquín Mir» (1915)	209
X. X., «ABC en París. El caso de Anglada» (1914)	210
«El caso de Anglada» (1914)	212
«Anglada» (1915)	213

«H. Anglada, I» (1915)	214
«H. Anglada, II» (1915)	217
«H. Anglada, III» (1915)	220
La crítica d'art a Mallorca (1917)	223
Introducció	223
«Notas de arte. La exposición de La Veda» (1917)	224
«Manifestaciones de arte» (1917)	227
Varia	231
Homenatge als grans mestres del passat	231
Introducció	231
<i>Aplech de sonets</i> (1906)	232
Homenatge a tres compositors romàntics	237
Introducció	237
«Una sessió Schumann a can Riquer»	238
«Schubert»	239
«Schumann»	239
«Chopin a Mallorca»	240
Una biografia, una presentació de catàleg, una salutació, una ressenya de llibre i un discurs	240
Introducció	240
«Joan González» (1908)	245
«Laura Albéniz» (1911)	248
«Salutació» (1911)	250
«Un libro de Augusto Rodin» (1912)	252
«Discurs del president Alexandre de Riquer» (1914)	256
Marià Fortuny	258
Introducció	258
El context: la recepció de Fortuny els anys 1910	259
Fonts i esquema de la conferència	260
Les estratègies de valoració de Fortuny	262
Motius de la reivindicació de Fortuny, queixes i premonicions ..	263
Conferència d'Alexandre de Riquer sobre Marià Fortuny i Marsal (1915)	265
Procedència dels textos reproduïts	279
Textos d'Alexandre de Riquer	279
Textos d'altres autors	282

PRÒLEG

Un pròleg és un estat d'ànim. Escriure un pròleg és com esmolar una falç, com afinar una guitarra, com parlar amb un nen, com escopir per la finestra. Un no sap com ni quan les ganes s'apoderaran d'un mateix, les ganes d'escriure un pròleg, les ganes d'aquests lleus *sub noctem susurri*.

NICOLAUS NOTABENE, *Pròlegs*

A partir de l'experiment del filòsof Kierkegaard —que va provar d'escriure tot un seguit de pròlegs de llibres mai escrits, amb el pseudònim de Nicolaus Notabene— obrim la publicació que teniu entre mans.

El recull dels escrits d'art d'Alexandre de Riquer neix de l'afany d'Eliseu Trenc, el primer estudiós i especialista en la seva obra, per reunir els seus textos dispersos. D'aquesta manera, se'ns ofereix l'opunitat d'endinsar-nos, de forma global, en el pensament d'un dels creadors més influents i representatius de l'època del Modernisme a Catalunya. L'edició s'insereix dins de la col·lecció «Singularitats» del GRACMON-UB, Grup de Recerca en Història de l'Art i del Disseny Contemporani, en un dels àmbits de recerca dedicats a l'estudi monogràfic d'autors, en la mateixa línia iniciada amb el volum *Llibre de viatge (1913-1914)* de Joaquim Folch i Torres, i el que tracta sobre la naturalesa en el teatre d'Àngel Guimerà.

Un fil subtil travessa els textos riquerians, des dels que van anar sortint en revistes com *La Renaixensa* i *Joventut* fins a algunes de les crítiques d'art publicades als diaris *El Poble Català* i *El Día Gráfico* i a la revista *Mediterrània*, així com diverses notes d'art que van aparèixer a *Mallorca*, sense deixar d'esmentar les polèmiques mantingudes amb els seus contemporanis Raimon Casellas i Alexandre Galí. Amb aquest enfilall de reflexions, Eliseu Trenc traça un itinerari comentat que s'atura en algunes de les inquietuds estètiques sobre les quals l'artista va decidir d'escriure. D'entrada, en aquest recorregut ens fa descobrir el moviment prerafaelita, amb una defensa de l'Arts and Crafts

Movement, que va convertir Riquer en una mena d'apòstol de William Morris. Alhora, Riquer, tot emmirallant-se en Dante Gabriel Rossetti, actuà com a poeta artista. Així, la transferència cultural de l'esfera britànica va iniciar amb Riquer alguns processos de transformació creativa a Catalunya. Segons Trenc, és «capdavanter de correnties» en les noves modalitats artístiques del cartell i de l'exlibris, un dels seus camps d'experimentació principal d'un univers innovador, que podem resseguir amb una plaent originalitat. I, si seguim encara estirant del fil, trobem una certa unitat de conjunt que denota l'esforç per la veracitat i l'homenatge als grans mestres del passat i als compositors Schubert, Schumann i Chopin. En definitiva, l'art dels escrits riquerians ens situa en una cosmovisió de l'artista total. Allà hi descobrim la seva mirada amb perspectiva del fenomen artístic que l'envolta. Ens l'imaginem escrivint a la casa taller del carrer de la Freneria, que era un espai de confluència de persones, idees i objectes inspiradors d'allò que el llibre acull d'una manera particular.

TERESA-M. SALA
GRACMON-UB
Febrer de 2017

INTRODUCCIÓ GENERAL

Alexandre de Riquer, artista plàstic, poeta i escriptor: una personalitat polifacètica

Alexandre de Riquer (Calaf, 1856 – Palma, 1920) és una figura central del moviment cultural que va imbricar Catalunya en la modernitat de finals del segle XIX i principis del XX, o sigui, el Modernisme, bàsicament per dues raons: la primera és que va ser un dels màxims representants a Catalunya del Simbolisme europeu, tant en les arts plàstiques com en la poesia, és a dir, va mostrar que l'objecte de l'art era fer veure la realitat que dorm a les profunditats de la natura i de l'ànima humana, en una mena de cosmovisió que impregna tota la seva obra, plàstica o literària; la segona és que Riquer no va tancar-se en una torre d'ivori i es va separar clarament del Decadentisme, ja que va utilitzar l'art en la seva lluita per ennobrir i embellir la vida diària, seguint l'exemple britànic de William Morris i del moviment Arts and Crafts. De fet, Riquer, artista polifacètic, va encarnar l'ideal preraphaelita a Catalunya: l'artista, l'artesà i el poeta, reunits en la mateixa persona.

Els estudis sobre Alexandre de Riquer són molt nombrosos, tant els estudis generals com els relacionats amb el Modernisme, els llibres pioners de Ràfols i Cirici Pellicer, tots els catàlegs d'exposicions i llibres sobre el moviment, que seria massa llarg d'esmentar ací, o bé els estudis especialitzats en la seva persona, com els de Maria Àngela Cerdà sobre l'escriptor, Joan Lluís Yebra sobre l'exlibrisme, Pilar Vélez sobre les arts gràfiques i jo mateix sobre la seva literatura i les arts plàstiques en general: pintura, pintura decorativa, cartells-

Fotografia d'Alexandre de Riquer, A y E. F. Dits. Napoleon.

me, arts gràfiques, arts decoratives. No obstant això, queden encara algunes modalitats de l'activitat creadora de Riquer per investigar. Caldrà un dia recopilar tota la seva poesia i la seva prosa disperses en la premsa de l'època, que no va recollir en els seus llibres publicats; també caldrà interessar-se per la seva activitat de bibliòfil, de colleccionista i de *connaisseur*, que jo vaig començar a estudiar, però que s'ha d'aprofundir. A més a més, també hi ha el teòric i el tractadista artístic, que pretenem fer conèixer en aquest llibre, publicant els seus escrits sobre art.

Hem intentat ordenar aquests escrits d'art molt heterogenis en uns grans apartats que tinguin una clara homogeneïtat i una forta coherència. La primera part, «Alexandre de Riquer, capdavanter de correnties», és, a parer meu, fonamental per entendre, en primer lloc, la repercussió de l'estètica del Preraphaelisme a Catalunya i la lliçó d'art total del moviment Art and Crafts i, en segon lloc, la introducció en gran part gràcies a Riquer de les noves modalitats artístiques de l'exlibrisme i del cartellisme. La segona part, que tracta de Riquer com a crític d'art i polemista, permet de comprendre una mica més bé la seva posició original i central dins el Modernisme català i les seves tensions, ja que la seva pertinença al Cercle de Sant Lluç no li impedeix dia-

logar amb Raimon Casellas, Miquel Utrillo i altres membres de la colla d'Els Quatre Gats, sobretot durant els darrers anys 1890, quan el Modernisme, seguint Rusiñol, tant en l'àmbit artístic com en el literari, com demostren, per exemple, les novel·les del mateix Casellas, entre d'altres, es decanta clarament cap al Simbolisme, al qual Riquer pertany de ple. Un dels grans defectes de les síntesis històriques que estem una mica obligats a fer els historiadors és que ens obliguen a reduir la complexitat dels personatges i a encasellar-los, sense tenir en compte llur evolució al llarg de la vida. Encasellar Riquer en el Cercle de Sant Lluç, com a artista catòlic, és cert, però només per a uns anys, del 1893 al 1898, més o menys. Després, Riquer esdevé un artista i un dissenyador modernista, amb una obra marcada pel Preraphaelisme.

litisme, per un erotisme elegant i per una iconografia femenina pre-rafaelita i simbolista, que l'apropa al grup de Rusiñol i Casellas sense que, malgrat tot, trenqui amb els seus amics del Cercle de Sant Lluc. Però Riquer es manté una mica per sobre de les associacions artístiques i organitza en el seu taller del carrer de la Freneria unes tertúlies artísticoliteràries que reuneixen un grup de joves deixebles o admiradors —Josep Triadó, Joaquim Renart, Joan Llongueras, Manel de Montoliu, etc.—, en una línia clarament simbolista i espiritualista, que esdevindran més endavant noucentistes. Aquesta independència d'esperit li permet, per exemple, diverses vegades col·laborar amb el Cercle Artístic de Barcelona o amb la Comissió de Belles Arts de l'Ateneu. Pel que fa a la polèmica amb Alexandre Galí a la revista terrassanca *La Sembra*, l'any 1913, aquesta demostra les limitacions del Modernisme en un moment en el qual ja triomfa el canvi estètic plasmat en el Noucentisme amb la figura de Torres García com a principal impulsor. La tercera part, titulada «*Varia*», és forçosament heterogènia. M'ha semblat, però, interessant confegir-la, per una banda per comprendre el fons tradicional del pensament estètic de Riquer, molt marcat pel Renaixement italià i l'art francès del segle XVIII, refinat i elegant, en els seus homenatges als mestres del passat, i d'altra banda perquè alguns dels seus escrits sobre artistes joves, com Joan González, Néstor o Laura Albéniz, són gairebé les primeres fonts d'informació sobre ells, sense oblidar la reivindicació que fa de Marià Fortuny en un moment, l'any 1915, en què la recepció del gran artista català del segle XIX passa per un període crític.

Pel que fa als criteris de transcripció dels textos prenmatius d'Alexandre de Riquer, hem corregit els errors onomàstics, topogràfics, ortogràfics, gramaticals o de puntuació i només hi hem deixat igual la fraseologia.

ALEXANDRE DE RIQUER, CAPDANTER DE CORRENTIES

Riquer, introductor del Preraphaelisme a Catalunya

Introducció

Alexandre de Riquer va tenir un coneixement directe i viscut del Preraphaelisme i de l'art britànic contemporani gràcies als seus viatges a Anglaterra. Respecte a un suposat primer viatge de Riquer a Londres l'any 1879, que seria una prolongació via París d'un sojorn a Roma —aquest sí, real i documentat amb correspondència i pintures dels voltants de Roma—, el que és important és que si aquest viatge finalment es realitzà —fet que és molt dubtós—, no va tenir cap incidència sobre l'activitat artística d'un Riquer molt jove i encara influït pel fortunyisme i l'incipient esteticisme desenvolupat pel seu amic Apelles Mestres en les seves il·lustracions per a llibres i revistes. El viatge que sí que està documentat i és molt important per a l'evolució posterior de Riquer és el que va fer a Londres l'any 1894. En són la prova dues cartes de la seva dona, Maria Dolors Palau (Lolita), conservades per la família de Josep Maria de Riquer a Suïssa, datades el 30 de maig i l'1 de juny de 1894, en les quals Lolita es queixa de la llarga absència del seu marit. El sobre ens permet conèixer el cèntric hotel on residia, el Charing Cross Hotel, on Riquer torna a hostatjar-se durant el seu posterior sojorn l'any 1906. A l'article que la prestigiosa revista britànica *The Studio* dedicà a Alexandre de Riquer,¹ l'autor, Fernando

¹ Fernando ARTEAGA Y PEREIRA, «A spanish painter, Alijandro de Riquer», *The Studio*, Londres, núm. 85, 15 abril 1900, p. 180-187.

de Arteaga, barceloní i vell amic de Riquer i aleshores professor de castellà a Oxford, a la Taylor Institution, recull les impressions artístiques de l'artista català durant aquest viatge, fonamental per a la seva evolució artística. Després d'haver admirat els vells mestres a les galeries, Riquer declara la seva admiració pels mestres moderns, essencialment els prerafaelites: Burne-Jones, Millais, Moore i, per damunt de tots, Dante Gabriel Rossetti, que brilla com un gira-sol de poesia. I, fora dels museus, Riquer admira el cartell d'Aubrey Beardsley per a l'Avenue Theatre al carrer i a les estacions de metro, les cobertes del seu *Yellow book* a les vitrines de les llibreries, el cèlebre cartell d'*A Gaiety Girl* de Hardy a les portes del teatre, el primer número de la revista *The Studio* als quioscos. Com veurem, aquesta revista, la gran representant, a la Gran Bretanya, del Modern Style, l'equivalent anglès de l'Art Nouveau internacional europeu, va ser una de les fonts dels escrits sobre art de Riquer. Com diu ell mateix a les seves impressions recollides per Arteaga, va tornar a Barcelona amb el primer número de *The Studio* (abril de 1893) i sempre es va sentir orgullós d'haver estat un dels seus primers subscriptors a Catalunya. Un altre element molt important per conèixer les fonts dels escrits d'estètica de Riquer és la seva riquíssima biblioteca d'art contemporani, que vaig poder reunir en gran part, ja fa molts anys, mitjançant les meves gestions a la Biblioteca del Museu Nacional d'Art de Catalunya i a la Biblioteca Nacional de Catalunya i amb el que quedava els anys 1970 als arxius familiars de Palma. Vaig publicar la llista de la biblioteca artística anglesa i nord-americana d'Alexandre de Riquer al butlletí de la Casa de Velázquez.²

Cal dir primer que, respecte als articles publicats, es tracta d'articles de divulgació que tenen com a primera funció fer conèixer i promoure l'art britànic contemporani, encara poc conegut aleshores a Catalunya. Per això són d'abast general, amb una part dedicada a la biografia dels artistes, i una altra, a l'obra.

Respecte al primer treball publicat per Riquer sobre un artista prerafaelita, l'article «Burne-Jones» (*La Renaixensa*, Barcelona, 19 d'agost

² Elisée TRENC BALLESTER, «Alexandre de Riquer, ambassadeur de l'art anglais et nord-américain en Catalogne», *Mélanges de la Casa de Velázquez*, París, núm. XVIII/1, 1982, p. 332-341.

de 1899) sembla que, entre altres informacions i la contemplació de l'obra de Burne-Jones a Londres, hi ha com a fonts principals el llibre de Malcolm Bell *Sir Edward Burne-Jones* (Londres, George Bell and sons), publicat l'any 1893, que figurava a la biblioteca del nostre artista i que segurament Riquer va adquirir l'any 1894, i diferents articles dedicats a Burne-Jones o al Preraphaelisme en general, publicats en *The Studio*, un dels quals és citat per Riquer en el seu text: el dedicat al fris del «Palau Verd», que descriu la llegenda de Psiquis (15 d'octubre de 1898). Com constatarem amb altres escrits d'art de Riquer, sovint es tracta de publicacions de conferències. En una nota publicada a *La Vanguardia* (7 de novembre de 1898) ens assabentem que el Cercle Artístic de Sant Lluc va dedicar, segurament el 5 o el 6 de novembre, una vetllada a dos mestres de l'art modern desapareguts recentment: Puvis de Chavannes i Burne-Jones. La nota diu:

Baixeras habló de Puvis y a continuación, el refinado dibujante don Alejandro de Riquer, cuya devoción a la moderna escuela inglesa es de todos conocida, dió lectura a una importante conferencia, en la que se reseña el nacimiento del grupo preraphaelista, la afiliación de Eduardo Burne-Jones a la nueva escuela, las obras capitales que el maestro produjo, terminando con un brillante retrato moral y físico del insigne pintor que ha encarnado las tendencias más espiritualistas del arte inglés contemporáneo.

I si ara estudiem l'article publicat en *La Renaixença*, podrem constatar que correspon exactament a l'esquema donat en la nota de la conferència. Amb aquest homenatge a dos dels mestres europeus del corrent contemporani del Simbolisme, es nota l'impacte d'aquesta nova estètica en l'art català de finals del segle XIX, com també ho va ser la publicació d'un número sencer d'homenatge a Puvis de Chavannes en la revista modernista *Luz*.³ En l'article de Riquer es reproduïx un text de Gabriel Mourey, escriptor i dramaturg simbolista, en el qual es defineixen en un llenguatge metafòric l'espiritualitat i l'esoterisme dels artistes simbolistes:

³ *Luz*, núm. 5, segona setmana de novembre de 1898, articles d'A. L. de Barán (pseudònim d'Utrillo), Santiago Rusiñol, Raimon Casellas, M. Utrillo i Josep M. Jordà).

[...] ens despullen de la crisàlide carnal que ens empresona conduint-nos al bosc sagrat de profunditats desconegudes, santuari espantós i no franquejat, on flameja amb caràcter de foc l'explicació de tot enigma.

No he pogut localitzar aquest text de Gabriel Mourey, però aquest autor francès era molt conegut i llegit per Riquer, ja que des del 1893 fins al 1902 fou el corresponsal francès de *The Studio*. A més, a l'article de Riquer hi havia un problema: la part final descrivia una visita del narrador a la casa i el taller de Burne-Jones, però Riquer no havia visitat mai aquesta casa, ja que quan viatjà a Londres el 1894 era un perfecte desconegut en els ambients literaris i artístics de la Gran Bretanya. Com el lector veurà més endavant en la conferència sobre Fortuny, en què Riquer cita una frase de Camille Mauclair, quan en realitat n'afusella, traduint-lo, tot un article, vaig pensar que si Riquer citava Gabriel Mourey, m'havia de mirar el llibre clàssic que l'escriptor francès havia escrit sobre la Gran Bretanya, titulat *Passé le Détroit*, dividit en dues parts, «La vie» i «L'art», publicat l'any 1895 i que Riquer tenia a la seva biblioteca. A més, l'havia d'haver buscat i tingut per força, ja que el llibre té una coberta il·lustrada del seu admirat Robert Anning Bell. En l'article sobre Burne-Jones de la segona part de *Passé le Détroit* (p. 192-204), vaig trobar-hi, efectivament, la visita al taller, amb la seva descripció i el retrat físic i moral del mestre que Riquer va traduir literalment al català. En aquest cas, només hi ha una part de l'article, la final, copiada. La introducció general sobre Ruskin, Rossetti i el Prerafaelisme, i la descripció de les pintures de Burne-Jones, no venen directament de l'article de Gabriel Mourey.

L'article que Riquer dedica a Aubrey Beardsley es publicà, i no crec que sigui una coincidència, al primer número de la revista *Juventut* (núm. 1, 15 de febrer de 1901), de la qual Riquer va ser un dels fundadors, de la mateixa manera que al número 1 de la seva estimada revista *The Studio*, l'any 1893, havia aparegut un important article de Joseph Pennell sobre Beardsley, que Riquer evidentment havia llegit. Potser aquest fet es pot interpretar com un desig de Riquer, que va ser el primer director artístic de *Juventut*, per a la qual dibuixà la capçalera, de fer de *Juventut* una mena de *The Studio* català. Això també es nota en les enquadernacions anuals de la revista, negres i grogues. De fet, si *Juventut* esdevingué la revista més important del Modernisme, va

ser més per la part literària que per l'artística, sobretot quan Riquer deixà de participar-hi. Aquest text de Riquer del 1901 és el primer que es publica a tot Espanya sobre Beardsley, malgrat que aquest havia mort el 1898. El coneixement que Riquer tenia de l'obra de Beardsley és realment impressionant. A la seva biblioteca tenia les edicions il·lustrades més preuades de l'artista britànic: *La Morte d'Arthur*, de Sir Thomas Malory (Londres, J. M. Dent & Co., 1893-1894), *Salomé*, d'Oscar Wilde (Londres, Elkin Mathews & John Lane, 1894), *The rape of the lock*, d'Alexander Pope (Londres, Leonard Smithers, 1896). També hi havia les revistes en què Beardsley collaborà: *The Studio*, evidentment, *The Savoy* (Londres, Leonard Smithers, 1896) i sobretot l'edició sencera (abril 1894 – abril 1897) de la revista que fou l'òrgan del gran artista decadent anglès, *The Yellow Book* (Londres, Elkin Mathews & John Lane). L'article de Riquer és il·lustrat amb cinc vinyetes representatives de l'estil lineal i l'art consumat de l'equilibri entre el blanc i el negre de Beardsley. Després d'una breu nota biogràfica, Riquer s'interessa per la primera obra mestra de Beardsley, la il·lustració de *La Morte d'Arthur*, de la qual subratlla el perfum de música somniada i la tristesa pregonia i dolça que es desprèn de tota l'obra. Segueix un estudi de la polèmica il·lustració de *Salomé*, de les il·lustracions per a *The Savoy* i dels tretze volums de *The Yellow Book*. S'interessa també pels cartells de Beardsley, i insisteix en el caràcter personal i original de la seva obra i en el fracàs dels seus nombrosos imitadors. Com tots els seus contemporanis, Riquer és marcat per la raresa del talent de Beardsley, esperit refinat, decadent i pervers, i el declara el dibuixant més característic de finals del segle XIX, tot i que insisteix en el caràcter malaltís, penetrant, incisiu, marcat per la mort, de la seva obra, estranya barreja que atrau i repugna simultàniament.

Podrà semblar estranya a alguns lectors la incorporació de la poesia dins d'aquest conjunt d'escrits d'art, però el contingut de la primera part del recull que Alexandre de Riquer publicà l'any 1906 amb el títol *Aplech de sonets* crec que ho justifica, ja que aquesta primera part està totalment dedicada a la celebració de la civilització i la cultura. La temàtica del recull és l'art mateix, amb una àmplia cronologia que va des de l'«Edat antiga», passa per l'«Edat Mitjana i Renaiement» i arriba fins als «Temps moderns». D'aquests, de moment, només ens interessarem pels dos sonets dedicats als prerafaelites i el

sonet dedicat al pintor idealista alemany Arnold Böcklin (sonet xxxiii), que era conegut i admirat a Catalunya d'ençà de la publicació a la revista *Juventut* del seu cèlebre quadre *L'illa de la mort*. De fet, allò que interessa Riquer de l'obra de Böcklin és la seva utilització de la mitologia grega: el Böcklin dels centaures i les nereides, el Böcklin panteista, com fa Riquer mateix els primers anys 1900. El que aprecia Riquer és l'art idealista, la imaginació de Böcklin, però de línies nítides, límpides, allunyades de les boires modernistes i pròximes a la claredat mediterrània, amb els seus mites clàssics vitalistes. Un embrió del programa noucentista comença a prendre forma a partir d'un llenguatge i uns ideals d'origen modernista. Aquesta posició de transició és la de Riquer el 1906, com ho prova a bastament l'elecció del sonet, que, segons Joaquim Molas,⁴ representa, d'una banda, una oposició a l'anarquia formal espontània i localista del segle XIX i, de l'altra, el desig de trobar una forma harmoniosa i d'abast universal amb els exemples clàssics de Dant i Ronsard i els més moderns de la poesia simbolista francesa, amb Baudelaire i Verlaine, i sobretot l'exemple de Dante Gabriel Rossetti, amb *The House of Life* (*La casa de la vida*).

El primer dels tres sonets dedicats a l'art britànic modern, «Els prerafaelites» (sonet xxxi), ens presenta els membres de la cèlebre germanor artística com els campions de l'art nou, de l'art modern que venç l'art insípid de la Royal Academy. Riquer esmenta els membres més importants de la germanor: Rossetti, Hunt, Millais, Madox-Brown, Burne-Jones, als quals afegeix Ruskin i, curiosament, Keats, la presència del qual es pot explicar per l'arturisme. Els dos tercets es concentren en la figura de Rossetti, considerat com una reencarnació de Dant. Aquesta afinitat de Riquer amb Rossetti porta el primer a lloar *The House of Life*, on el català va trobar la inspiració de la seva poesia amorosa *post mortem* del seu recull *Anyorances*. Riquer dedica també el sonet xxxii a Rossetti, «adorador i hereu de bellesa» que ha fet reviure l'art florentí del Renaixement en les «terres nebuloses d'Albion» i que ha injectat sang nova i una vitalitat meridional a l'art britànic. Aquesta aportació rossettiana és simbolitzada en el poema amb la imatge d'un raig de sol italià que daura unes planícies grises i

⁴ Joaquim MOLAS, «Notes per a la prehistòria poètica de Carles Riba», *Els Marges*, Barcelona, núm. 1, p. 9-23.